

תוכן העניינים

2.....	תקציר
2.....	מבוא
3.....	תקשורת המונים : רקע תיאורטי
8.....	תקשורת דתית-לאומית בישראל
.....	עבירות מין בתקשורת הדתית-הלאומית
.....	סיכום
.....	ביבליוגרפיה

מבוא

זוהי תגובת 'הצופה', עיתון הדגל של הפועל מזרחי והציונות הדתית, לפרשת האונס בשמרת. במרובע הקטן, המזכיר מודעת אבל, לא מופיע האבל על חילול כבודה של הנערה שנאנסה באכזריות, אלא האבל על חורבנו של החינוך מבוסס מסורת ישראל, המלווה בציטוט תנ"כי מבשר אסון.

זוהי דוגמא יחידה להצגת נושא חדשותי בדרך ייחודית המאפיינת תקשורת המונים ממוקדת מגזר. בפרסומיה, מבטאת התקשורת יותר מן המידע האובייקטיבי גרדיא. בסכין השפה המושחזת מגלה זו את ערכי היסוד של החברה, צווי המוסר והנורמות החברתיות. אופן הצגת החדשות מבנה את נושאי השיח הפוליטי, המוסרי והתרבותי בחברה, ובבחינה מדוקדקת של העיתונות והשיח ניתן לראות את יחסי הגומלין הענפים ביניהם. (להב, 2008).

בישראל עברה התקשורת שינויים מהותיים בעשורים האחרונים. מתקשורת מוסדית ומפלגתית, הפכה זו לפופוליסטית ותחרותית. התרחבות כלי התקשורת בשנות ה-90, פתיחתם של עיתונים א-פוליטיים, והתנתקות העיתונים הוותיקים מקול המפלגה - יצרו תחרותיות בשוק, ועל כן שינוי בערכי החדשות המהותיים. בחירת הנושאים נעשתה כמעט ולא מבוקרת, ערכי ה'בידור ידע' הפכו שולטים בשיח, וערכי הצנזורה, כמו גם כבוד האדם, נדחקו הצידה לטובת חופש הביטוי והרייטינג העולה. ערכי הרייטינג מחייבים דרמטיזציה של כל מאורע מעבר לסף הריגוש הפלואידי של הציבור, ויוצרים עיתונות אגרסיבית וגסה. הדבר מתבטא גם, ויותר, בסיקור התקשורתי את עבירות המין.¹

על הסיקור התקשורתי לגבי עבירות מין נכתב לא אחת. כנושא המערער את ערכי החברה הבסיסיים, ישנם מאפיינים הייחודיים לפרסומו. העם והתקשורת משתמשים ברטוריקות אלו ואחרות על מנת לשחרר את החברה מאחריות על המצב. התקשורת נעה בין סיקור-יתר רב פרטים ו'מלוכלך' של המאורע, על מנת לסחוט רייטינג מן הציבור הצמא-למין וסיפורי זוועות, לבין שמירה על כבוד האדם ועל הצנזורה הפנימית הנהוגה בנושא.²

¹ להב, ה. "מקרה מזעזע" סיקור תקשורתי של תקיפות מיניות בישראל, מכון חיים הרצוג לתקשורת, חוברת 10, מאי 2008

² למיד, ד. הפוליטיקה של הדרת מיעוט בתקשורת: דימוי נשים וסיקור העבירות נגדן. בתוך ד, כספי (עורך). תקשורת ופוליטיקה בישראל, ירושלים/תל אביב: מכון ון ליר/הוצאת הקיבוץ המאוחד 2007. 186-207

דבר הצופה

שנים על שנים כלתה וגם נכספה היהדות הנאמנה, שומרת-הצו, ליומן משלה. העדר יומן דתי מובהק באומה הדתית נחשב לעלבון צורב, לאות והוכחה כי אולת-יד. והיו שנות "פרוספריטי" ב. נעשה ונשמע

לא. בנמוקים הגיוניים אין לבאר את מפעלנו הנורע, כשם שאי-אפשר היה לבאר בנמוקים הגיוניים את קפיצתו של נח-שגן לתוך הים, פשם שאנו לבאר בהם כמה מאורעות, ששמשו אפילו גקור דות-מפנה בהיסטוריה העולמית. אין תקציב, אין הבטחה, אין אמצעים, אין בטחון. אלא סתם "ככה". אלא סתם ההרגשה, שאת המצב המעליב אי-אפשר להמשיך. ההרגשה, שדוקא בין-המצרים צריך לעשות מעשה והוא יכריע. ההרגשה כי כבוד היהדות דורש את המעשה הזה. ההרגשה כי עשרים וחמשה אלף בוחרים ובוחרות לקונגרס ולכנסיה זכאים, שיהיה להם חדרון משלהם, ולו יהא אך ורק במדה הצנועה ביותר. ההרגשה כי מי

שנה ראשונה: גליון א

כיו מנחם-אב: תר"ץ

אחוזי הרייטינג אינם המשתנה היחיד המשמעותי בבוא התקשורת לסקר מאורע. אף בנסיונה להיות אובייקטיבית מעבירה העיתונות את עמדות עורכיה. שימוש ברטוריקות מעצימות ויצירת דמוניזציה ודרמטיזציה למאורעות הנוגדים את ערכי הכותבים נפוצים ומקובלים. העיתונאי והעורך הישראלים יכולים לנצל את עמדתם ליצירת פאניקה מוסרית מנושאים העולים על סדר היום, בהתאם לעמדותיהם הפוליטיות והמוסריות.³

על כן, מרתקת במיוחד התקשורת המגזרית, בפרט הדתית-לאומית. ערוצי תקשורת אלו רואים בעצמם 'נחשון הקופץ לים', יומן היהדות הנאמנה, מעשה הנדרש כדי לשמור על כבוד היהדות. מתוך אמונה דתית חזקה ונטייה פוליטית מובהקת, מפרסמת התקשורת הדתית-לאומית אותן חדשות המעסיקות את המדינה כולה, אך בקול ייחודי, על ערש ערכיה.⁵ ערוצי התקשורת המגזרית הושפעו גם הם מן מהפיכת התקשורת בשנות ה-90, ובשנים אלו ניתן לראות אמביוולנטיות בדברי עיתונאים ובכתבותיהם, דואט של שמרנות

ואקסצנטריות, של הצגת קו מפלגתי-פוליטי מבוסס ערכים ושל אובייקטיביות הנדרשת מכל עיתונאי. (תק' ויהדות, ראשי)

נושא המין עודנו טאבו בחברות שמרניות, אך לא ניתן להתעלם מעבירות מין גם בחברות אלו. על כן, גם כלי התקשורת השמרניים כעיתונות הדתית לאומית חושפים לקהל קוראיהם את המאורעות בדרכם הייחודית.

כיצד תציג התקשורת הדתית-לאומית פרשות מיניות שעל הפרק? כיצד יתבטאו ערכיה, ערכי התורה והעבודה, בסיקור החדשותי?

על מנת להבין את הסיקור התקשורתי של עבירות מין בחברה הדתית-הלאומית בישראל, יש לבחון את המאפיינים השונים של התקשורת והתקשורת המגזרית ושל חברה זו, ואת יחסי הגומלין ביניהן, באופן בו יבואו לידי ביטוי בסיקור עבירות מין.

תקשורת המונים: רקע תיאורטי

תקשורת המונים היא הכינוי לאמצעי התקשורת המגיעים לקהל יעד נרחב במיוחד וכוללת עיתונים, רדיו, טלוויזיה, אינטרנט, קולנוע ועוד. תקשורת ההמונים הקלאסית כוללת קולטי מסר רבים והעברה חד סטרית של הידע מכלי התקשורת לקהל. (לייצמן וילציג, 1994)

תקשורת ההמונים החלה את דרכה במאה ה-15, עם המצאת הדפוס. במהלך המאה ה-19, עם התפתחות הצילום, המצאת הרדיו, הטלוויזיה, האינטרנט ואמצעים נוספים, התרחבה תקשורת ההמונים גם לשדות אלו (כספי, 1995). עם המצאת הטלוויזיה כתב עליה בורדייה ככלי מהפכני- אנשים נוטים לראות בצילום את האמת המוחלטת, על אף שהוא אינו תמיד משקף את המציאות

³ הצופה, דבר הצופה, גליון א, 3.8.1937